

بررسی پدیده ممنوعیت تیک تاک در آمریکا

دکتر احسان امینی و دکتر علی زرودی

پژوهشگران حوزه ارتباطات و رسانه

مدیرعامل تیک تاک، ۲۳ مارس ۲۰۲۳ در جلسه استماع کمیته انرژی و بازرگانی کنگره آمریکا حاضر شد تا به سؤالات نمایندگان کنگره درباره این پلتفرم پاسخ دهد. از آنجا که عدم صداقت در پاسخگویی به کنگره، از جرائم فدرال محسوب می شود، چنین جلساتی برای روشن شدن زوایای موضوعات برگزار می گردد. بر اساس گفته رئیس جلسه، این جلسه برای حقیقت کاوی درباره تهدیدات تیک تاک برای امنیت ملی و شخصی شهروندان آمریکا برگزار شده است، هر چند که فحواي سؤالات نمایندگان حاکی از آن است که آنان پاسخ سؤالات خود را از قبل داشتند و گویی جلسه برای افناعت افکار عمومی پیش از محدودیت سراسری تیک تاک در آمریکا برگزار شده است.

است. این نزاع، ماهیت پیچیده و گسترده‌ای دارد و با تحریم شرکت‌های هوآوی و «ZTE» به جنگ فناوری تبدیل شده است. در سال‌های اخیر، پکن به دنبال ارتقای قابلیت‌های سایبری خود بوده است و اکنون نقشی منحصر به فرد در نظام بین‌الملل دارد. درگیری‌های چین و آمریکا در نظام بین‌الملل که در راستای تغییر قطب‌های قدرت جهانی و جنگ تجاری شکل گرفته است، اکنون به سمت وسوی فناوری، به ویژه فناوری‌های ارتباطی در حوزه داده و اقتصاد دیجیتال رفته است. این جنگ فناوری، با جدال دو کشور بر سر دو موضوع نیمه‌هادی‌ها (تراشه‌ها) و شبکه اجتماعی تیک‌تاک به اوج خود رسیده است.

تیک‌تاک یک شبکه اجتماعی مبتنی بر ویدئو است که توسط شرکت بایت‌دنس ساخته و برای غیرچینی‌ها عرضه شده است. این برنامه در سال ۲۰۱۷ با عنوان «تیک‌تاک» عرضه شد و با سرعت زیادی، تعداد کاربران آن افزایش یافت تا آنجا که برخی آمارهای غیررسمی حاکی از آن است که تعداد کاربران تیک‌تاک در جهان به بیش از یک میلیارد و تنها در ایالات متحده به ۱۵۰ میلیون نفر رسیده است. همین امر سبب نگرانی‌هایی از سوی مقامات آمریکایی نسبت به گسترش فزاینده تعداد کاربران تیک‌تاک و محبوبیت این برنامه در میان آمریکایی‌ها شده است. بر اساس

مهم‌ترین مسائل مطرح شده توسط نمایندگان عبارت است از:

- نقض امنیت داده و نظارت بر داده‌ها از جانب حزب کمونیست چین و در نتیجه، تهدید امنیت ملی و حریم شخصی کاربران آمریکایی به واسطه سوءاستفاده حزب کمونیست از داده‌ها؛

- جاسوسی حزب کمونیست از آمریکا و اقشار مختلف شهروندان؛

- کنترل اطلاعات و کانالیزه کردن محتوا و در نتیجه، ترویج شعارها و ارزش‌های کمونیستی و سانسور محتواها علیه دولت چین؛

- دروغ‌رسانی، اطلاعات غلط و نفرت‌پراکنی؛
- بستر شدن برای فعالیت‌های غیرقانونی مانند فروش مواد مخدر (تسهیل امور دلالان مواد مخدر)؛

- آسیب به کودکان و تباه‌سازی معصومیت آنان به واسطه الگوریتم‌ها (مانند «الگوریتم‌های اعتیادآور»، «پیشنهاد محتوای خودکشی، آسیب به خود، اختلال خوراک» و یا «هموارسازی سوءاستفاده بزرگسالان از دختران»);

- اخلال در نظم تلفن‌های همراه و ...

یادداشت حاضر، حاوی روایت تاریخی این تقابل و تحلیلی از فرامتن این ماجرا (علل پیدا و پنهان این تقابل) و درس‌های سیاستی آن است.

روایت تقابل آمریکا و چین در زمینه ممنوعیت تیک‌تاک:

اقتصاد جهانی از ژانویه سال ۲۰۱۸ شاهد وقوع جنگ تجاری بین چین و آمریکا بوده

اظهار نظر سیاست‌مداران آمریکایی، دسترسی دولت چین به داده‌های کاربران آمریکایی، دلیل اصلی این نگرانی‌ها بوده است که البته تبعات اقتصادی، سیاسی و امنیتی ویژه‌ای در پی خواهد داشت.

پس از کش و قوس‌های فراوان، از جمله تحریم تیک‌تاک توسط ترامپ و سپس لغو این تحریم در راستای توافق اوراکل و المارت بر سر خرید بخشی از سهام این پلتفرم چینی، در نهایت با طرح ادعای دسترسی شرکت چینی بایت‌دنس به اطلاعات کاربران آمریکایی از سوی رئیس کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا (FCC)، دوباره تلاش‌ها برای ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک مطرح شد.

ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک در آمریکا ناگهانی نبوده است. با توجه به نگرانی‌های امنیتی و نظامی، در ابتدا استفاده از این برنامه توسط کارکنان ارتش ممنوع شد و سپس نهادهای دولتی مهمی همچون وزارت امور خارجه و وزارت امنیت داخلی، استفاده از این برنامه را برای دستگاه‌های الکترونیکی دولتی ممنوع کردند. در این میان، ایالت‌های آمریکا یکی پس از دیگری، دست به ممنوعیت استفاده از این شبکه اجتماعی برای دستگاه‌های الکترونیکی دولتی زدند؛ به گونه‌ای که تا تاریخ ۱۲ ژانویه ۲۰۲۲ حدود نیمی از ایالت‌ها، چنین تصمیمی را گرفته بودند. هم‌زمان با این جریان، بسیاری از دانشگاه‌های دولتی آمریکا بر اساس دستورات ایالتی، دسترسی

به تیک‌تاک را در رایانه‌ها، تلفن‌های همراه و وای‌فای اماکن آموزشی محدود کردند. در نهایت، در تاریخ ۲۹ دسامبر ۲۰۲۲ جو بایدن لایحه ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک در دستگاه‌های الکترونیکی دولتی فدرال را امضا و تأیید کرد اما چنان‌که به نظر می‌آید، درگیری میان آمریکا و چین بر سر تیک‌تاک به اینجا ختم نشد و همان‌طور که شاهد بودیم، در تاریخ ۱۴ آوریل ۲۰۲۳ مونتانا اولین ایالت آمریکا است که نصب و استفاده از تیک‌تاک را در همه دستگاه‌های شخصی ممنوع کرد. این لایحه پس از تصویب از سوی کنگره ایالت مونتانا، برای امضا به دفتر فرماندار این ایالت ارسال شد.

هم‌زمان با این اتفاقات، دولت آمریکا از طریق مذاکره با هم‌پیمانان خود در جهان، در تلاش بود که دیگر کشورها نیز به کمپین ممنوعیت و محدودیت در استفاده از تیک‌تاک بپیوندند. در این راستا، بسیاری از دولت‌های هم‌پیمان آمریکا مانند تایوان، کانادا، بلژیک، انگلستان، اسکاتلند، نیوزلند، فرانسه، استرالیا و همچنین اتحادیه اروپا نیز استفاده از تیک‌تاک در دستگاه‌های الکترونیکی دولتی را ممنوع اعلام کردند.

در نمودار زیر، جریان تقابل آمریکا با شبکه اجتماعی تیک‌تاک قابل مشاهده است.

ردیف رویداد زمان

۱. ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک برای کارکنان ارتش آمریکا و دستگاه‌های الکترونیکی

۹. آغاز همراهی هم‌پیمانان آمریکا در جهان، با اعلام ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک در دستگاه‌های الکترونیکی دولتی (کشورهای تایوان، کانادا، بلژیک، انگلستان، اسکاتلند، نیوزلند، استرالیا و اتحادیه اروپا) (فوریه ۲۰۲۳)

۱۰. ممنوعیت سراسری تیک‌تاک در ایالت مونتانا آمریکا (۱۴ آوریل ۲۰۲۳)

کشور چین در دهه گذشته پس از توسعه سخت‌افزاری خود در حوزه فضای مجازی، اکنون در حال توسعه نرم‌افزاری و خدمات، در سطح بین‌المللی اقتصاد دیجیتال است. گسترش فناوری‌های داده‌محور سبب شده است تا علاوه بر آمریکا، این کشور نیز به داده‌های کاربران دیگر کشورها دسترسی پیدا کند و همین امر سبب تقابل آمریکا و چین در عرصه فناوری شده است.

ایالات متحده آمریکا سال‌هاست که به واسطه دست برتر پلتفرم‌های خود، از امکان نظارت و پایش شهروندان در داخل آمریکا، جاسوسی و دست‌کاری محیط اطلاعاتی در سطح داخل و خارج بهره‌مند است؛ به همین دلیل است که حتی راه‌اندازی پروژه تگزاس توسط تیک‌تاک برای سیاست‌مداران آمریکایی راضی‌کننده نیست. پلتفرم‌های چینی (تیک‌تاک، لمون ۸ و...)، علاوه بر مخاطرات امنیتی مربوط به نشت داده کاربران، «اقتصاد نظارتی» و

دولتی وزارتخانه‌های امور خارجه، امنیت داخلی و حمل و نقل آمریکا (ابتدای سال ۲۰۲۰)

۲. تحریم تیک‌تاک از سوی ترامپ برای اعمال فشار برای فروش بخش آمریکایی تیک‌تاک به یک شرکت آمریکایی (۶ اوت ۲۰۲۰)

۳. اعلام توافق تیک‌تاک، اوراکل و المارت بر سر خرید بخشی از سهام این شرکت چینی (۱۹ سپتامبر ۲۰۲۰)

۴. صدور لغو تحریم‌های ترامپ علیه تیک‌تاک و درخواست تحقیقات بیشتر پیرامون تهدیدات بالقوه پلتفرم چینی از سوی بایدن (۹ ژوئن ۲۰۲۱)

۵. طرح ادعای دسترسی کارکنان چینی شرکت بایت دنس (شرکت مادر تیک‌تاک) به اطلاعات کاربران آمریکایی از سوی رئیس کمیسیون ارتباطات فدرال آمریکا (۲۸ ژوئن ۲۰۲۲)

۶. آغاز موج ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک در دستگاه‌های الکترونیکی دولت‌های ایالتی آمریکا (دسامبر ۲۰۲۲)

۷. آغاز منع استفاده از تیک‌تاک در برخی دانشگاه‌های آمریکا هم‌زمان با ممنوعیت آن در دستگاه‌های دولتی (دسامبر ۲۰۲۲)

۸. تصویب لایحه ممنوعیت استفاده از تیک‌تاک در دستگاه‌های الکترونیکی دولتی در سنای آمریکا و امضای آن توسط بایدن (دسامبر ۲۰۲۲)

«سیاست نظارتی» این کشور را در سطح داخلی و خارج تضعیف می‌کند. به نظر می‌رسد چالش‌های اقتصادی و امنیتی تیک‌تاک برای دولت و بازار آمریکا، عوامل اصلی این محدودیت‌هاست و سایر چالش‌های مطرح شده توسط نمایندگان کنگره در جلسه استماع (همچون موضوع حفاظت از کودکان) بهانه و دست‌آویز است؛ چراکه دست‌پلنفرم‌های آمریکایی نیز به این جنس از چالش‌ها آلوده است.

حفظ هژمونی و حکمرانی جهانی آمریکا در فضای سایبری

مسئله تقابل آمریکا و تیک‌تاک فراتر از محل ذخیره‌سازی و پردازش داده‌های کاربران آمریکایی است. حفظ هژمونی و حکمرانی جهانی این کشور در فضای سایبری، مسئله اساسی است. از سال ۲۰۲۰ و پس از تحریم تیک‌تاک توسط ترامپ، این شرکت، بخشی از سهام خود را به شرکت اوراکل و المارت فروخته است.

همچنین در پروژه «تگزاس»، ۱٫۵ میلیارد دلار برای ذخیره‌سازی داده‌های کاربران آمریکایی در خاک آمریکا سرمایه‌گذاری کرده است؛ با این حال، مقامات آمریکایی همچنان از ادامه فعالیت این شبکه اجتماعی اظهار نگرانی دارند و درصدد آن هستند که تیک‌تاک، مالکیت خود را به این کشور منتقل کند. بروک اوبروتر، سخنگوی تیک‌تاک، در این مورد گفت: «کمیت سرمایه‌گذاری خارجی

ایالات متحده (CFIUS) به رهبری وزارت خزانه‌داری، از صاحبان چینی این برنامه خواسته است یا سهام خود را بفروشند یا با وجود بیش از ۱۰۰ میلیون کاربر در آمریکا، با این کشور خداحافظی کنند.»

همچنین سناتور آمریکایی مارک وارنر، طی روزهای اخیر، خواهان انجام اقداماتی سریع علیه شرکت‌های فناوری مظنون به همکاری با دولت‌های خارجی شده است و لایحه‌ای به نام «قانون محدودیت» را با همین موضوع در کنگره این کشور مطرح کرده است. خواسته او حذف بی‌چون و چرای محصولات این شرکت‌ها از فروشگاه‌های اپلیکیشن در صورت تشخیص جدی شدن تهدید آن‌ها است. این لایحه مسئولیت رسیدگی به چنین مواردی را به عهده وزیر بازرگانی ایالات متحده قرار می‌دهد و این نهاد، فدرال را موظف به بررسی و ممنوعیت فناوری‌هایی که توسط ایالات متحده به‌عنوان تهدید برای امنیت ملی شناخته شده باشند، می‌کند. قانون محدودیت، مجوزی با پیامدهای بی‌شمار برای رقبای آمریکا در خارج از این کشور خواهد بود و کشورهایی چون ایران، روسیه، چین، کوبا، کره شمالی و ونزوئلا را هدف قرار می‌دهد.

این اتفاقات نشان می‌دهد که آمریکا تنها به دنبال حل مسئله ذخیره‌سازی داده‌های کاربران خود نیست بلکه این کشور قصد دارد تا کشور چین و شبکه اجتماعی تیک‌تاک را از

<https://www.cnbc.com/۲۶/۰۱/۲۰۲۳/tiktok-tries-to-sell-project-texas-as-it-fights-for-survival-in-the-us.html>

<https://www.reuters.com/technology/us-threatens-tiktok-ban-if-chinese-owners-dont-sell-stake-wsj۱۵-۰۳-۲۰۲۳-/>

<https://www.wired.com/story/mark-warner-us-tiktok-ban-restrict-act/#:~:text=WIREDAuthor,fromSixDcountries.&text=Inthe futureC.itmight,thatpairsfamilieswithpuppies.>

جریان جهانی داده حذف کند تا پلتفرم‌های آمریکایی، به تنهایی یک‌تاز این عرصه باشند. اگر آمریکا با تعهد تیک‌تاک به ذخیره‌سازی داده‌های کاربران آمریکایی در خاک آمریکا، به فعالیت این شبکه اجتماعی رضایت دهد، در واقع مهر تأییدی بر گسترش فعالیت این شبکه اجتماعی در جهان خواهد زد و پس از آن، تیک‌تاک فراگیرتر از اکنون خواهد بود؛ بنابراین به نظر می‌آید که بر اساس شواهد مطرح شده، واشنگتن به دنبال حفظ هژمونی سایبری خود در جهان است و فشارها برای محدودیت بیشتر تیک‌تاک ادامه خواهد داشت.

منابع:

قربانی، مژگان (۱۳۹۹). جنگ تجاری آمریکا و چین: علل و پیامدهای آن، فصلنامه مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، شماره ۳۵، ۱۳۴-۱۵۴.

<https://www.nbcnews.com/tech/tiktok-bans-public-universities-list-rcna۶۶۱۸۵>

<https://www.nbcnews.com/tech/tech-news/tiktok-ban-biden-government-college-state-federal-security-privacy-rcna۶۳۷۲۴>

<https://www.cnn.com/۱۴/۰۴/۲۰۲۳/tech/montana-house-tiktok-ban/index.html>

<https://zaviehmag.ir/?p=۳۱۰۹>